

Basit ve Eğlenceli
Bir Sanat

ORİGAMI

Hemen hepimiz okulda ya da evde canımızın sıkıldığı bazı zamanlarda bir gazete sayfasını, bir takvim yaprağını ya da defterimizden kopardığımız bir sayfayı katlayarak uçak, gemi ya da benzeri şekiller yapmışızdır.

Nedense bu eylemimiz de çabucak geçiveren o çok kısa zaman dilimlerinde ortaya çıkar. Kâğıttan bir şey yapiveririz; az sonra da günlük yaşamımızın öteki işleri bizi çağırır. Kâğıt uçağı, gemiyi ya da ne yapmışsak onu bir yana bırakıp unutupuzeririz. Yaptığımız şeye pek önem vermeyiz. Ne var ki bizim üstünde durmadığımız, çok da özenmediğimiz bu kâğıt katlama oyununun, yurdumuzdan binlerce kilometre ötedeki Japonya'da, insanların gözünde ayrı bir yeri vardır. Orada bu işe özel bir ad bile verilmiş. Japonlar, kâğıt katlayarak değişik şekiller yapma uğraşına origami der.

Bazıları origamiyi yalnızca eğlenceli bir oyun olarak görür, bazıları da el becerisini geliştiren bir hobi... Kimi ortaya çıkan güzel modellerden etkilenir, kimi de onun dinlendiriciliğinin etkisine kapılır. Gerçekten de origami çok yalın bir uğraş-

tır; gerekli olan tek malzeme bir kare kâğıt parçasıdır. Origamide kâğıdı kesmek, yapıştırmak ya da onun üzerine desen çizmek, resim yapmak yoktur. Yalnızca eldeki kâğıdı katlayarak, amaçlanan şekil oluşturulur. Bunun için özel bir beceri ya da sanatsal bir yetenek de gerekmez. Küçük büyük herkes rahatlıkla yapabilir. Gereken, yalnızca biraz sabır ve özendir. Bu nedenle origamiyi en basit sanat dalı olarak görenler gerçekte pek de haksız sayılmaz.

Origami çocuklar için olduğu kadar yetişkinler için de keyifli bir oyundur. Ancak günümüzde birçok eğitimci origamiyi yalnız bir oyun olarak değil artık etkili bir eğitim aracı olarak da görüyor. Origaminin bu yanını ilk farkedenden doğal olarak Japonlar olmuştur. Origami, 1868-1912 yılları arasında Japonya'da anaokullarında ve ilkokullarda bir eğitim aracı olarak kullanılmıştır.

Son yıllarda yapılan araştırmalar, kâğıt katlamanın özellikle okul öncesi dönemde ve ilkokulun ilk yıllarında çocukların kimi becerilerini geliştirme açısından çok değerli katkıları olduğunu ortaya koymuştur. Origami bugün, Avrupa ve ABD'de birçok okulun ders programındaki yerini çoktan almıştır.

Bir kâğıt parçasından üç boyutlu şekiller ortaya çıkartmak, genel olarak kişinin düşünsel ufkunu genişletir. Bunun yanında yaptığı katlamalar da simetri duygusunu güçlendirir. Kâğıt katlanarak oluşturulan kare, dikdörtgen, üçgen vb. geometrik şekiller, matematiksel düşünüşün gelişimini olumlu etkiler. Kişilerin yaratıcılıkları, bellekleri ve ortaya çıkarılacak eser üzerinde yoğunlaşabilme yetenekleri gelişir. Kişide amaca ulaşmak için belirli bir düzen içinde birçok aşamadan geçilmesi gerektiği düşüncesi yerleşir.

Origami Rekorları

Washington'da Japonca öğretmeni Jim Mockford ve öğrencileri 1995 güzünde, kanat açıklığı 7 m olan bir kâğıt leylek (ori-tsuru) yaptı. Bundan daha büyük kâğıt leylekler yapılmıştı ama bunun özelliği tek parça kâğıttan yapılmış olmasıydı.

1993 Aralığı'nda Fransa'da, Fontaine-Saint-Martin'de, 25 öğrenci 8 m x 8 m'lik kare bir kâğıttan 3 m boyunda bir panda yaptı.

1990'da yine Fransa'da altı kişilik bir ekip 4 m x 4 m'lik bir kâğıttan, 2,6 m boyunda bir baykuş yaptı.

Japonya'daki Nigata Ünivertesinden Doç. Watanabe, bir mikroskop ve bir dikiş iğnesi yardımıyla 1 mm x 1 mm'lik kâğıttan, leylek yapmayı başardı.

Akiro Naito adlı bir Japon 2,9 mm x 2,9 mm'lik bir kâğıttan 2 mm uzunluğunda bir kuş yaptı. Bu kuş, kuyruğu çekildiğinde kanatlarını çırpyordu.

Danimarkalı Christian Elbrandt 1995'te, bir büyüteç, bir cımbız ve bir neşter yardımıyla 2,77 mm boyunda bir kurbağa yaptı. Kurbağa 10,3 cm sıçrayabiliyordu.

ABD'li Lisa Hodson'ın 15 cm x 15 cm'lik bir kâğıttan yaptığı 5,5 cm boyundaki kurbağası Nisan 1994'te 74,7 cm yükseğe sıçramıştır.

Origami, yinelenen eylemlerle öğrenmeye güzel bir örnektir. Güzel bir eser yaratmak isteyen öğrenci, öğretmenin dikkatle dinler ve izler; gördüklerini doğru ve düzenli bir biçimde, sabırla ama aynı zamanda eğlenerek uygular. Bunun yanı sıra origami, yaş farkından doğan toplumsal konuları da ortadan kaldırır. Farklı yaşlardaki çocuklardan oluşturulan origami gruplarında, genellikle küçüklerin büyüklerle yardımcı olduğu gözlenmiştir.

kumaş üzerine yazılıyordu. Ancak kumaş yapımı zor ve pahalıydı. Üzerine yazı yazılabilecek daha ucuz ve kolay üretilen yeni bir malzemeye gerek duyuluyordu. MS 105 yılında Tsai Lun adında bir Çinli aranan özellikleri taşıyan yepyeni bir malzeme geliştirdi: kâğıt. Bundan böyle Çinliler yazılarını kumaşların üzerine değil, kâğıtların üzerine yazmaya başladılar.

BİR KAĞIT PARÇASINDAN ÜÇ BOYUTLU ŞEKİLLER ORTAYA ÇIKARTMAK, GENEL OLARAK KİŞİNİN DÜŞÜNSEL UFKUNU GENİŞLETİR

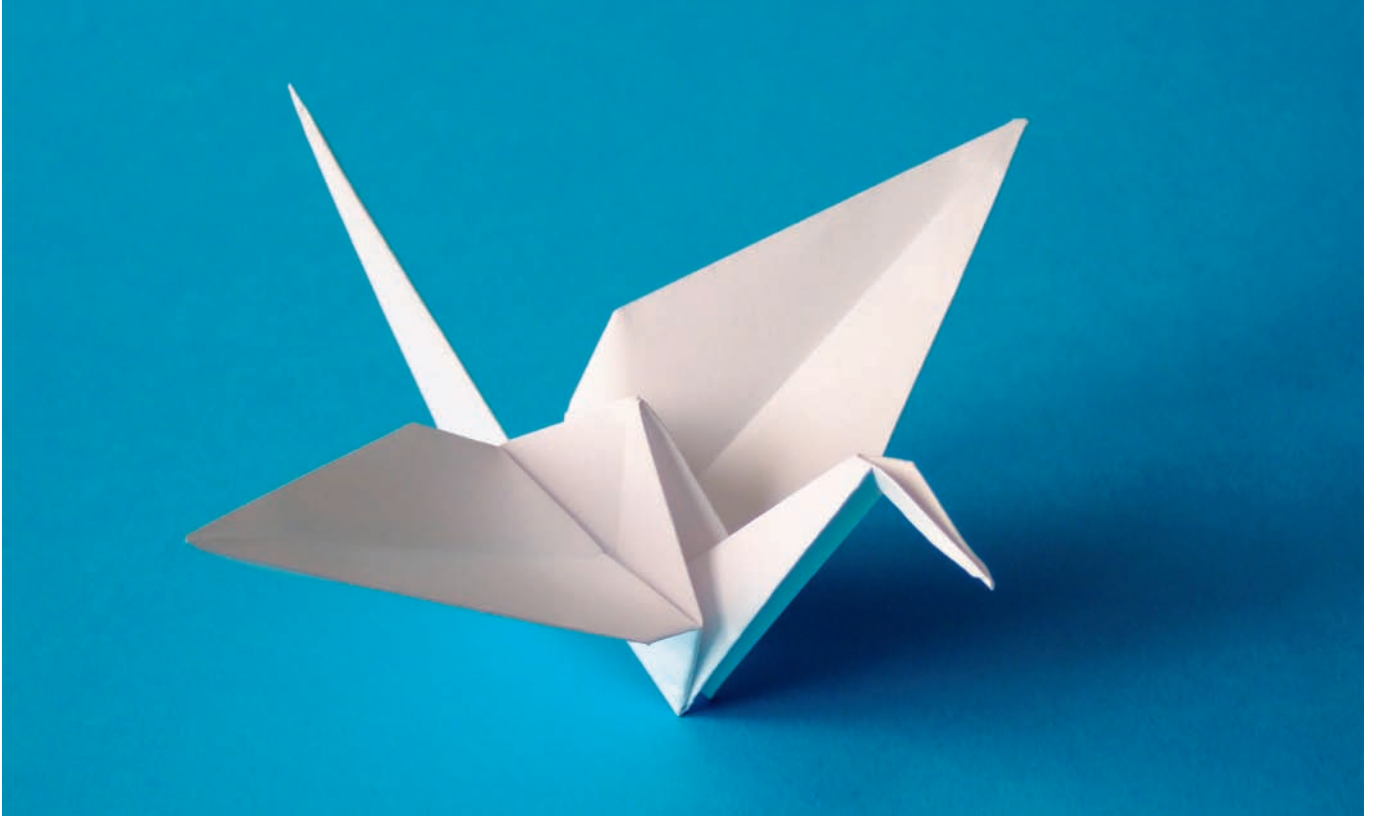
Peki, nereden çıkmıştır origami? İlk kez kimlerin aklına gelmiştir kâğıdı katlayıp ona güzel biçimler vermek? Origami, Japonca bir sözcüktür. Origaminin Japonya'da yaklaşık iki bin yıllık bir geçmişi vardır. İlk kez nasıl ve ne zaman ortaya çıktığı kesin olarak bilinmiyor. Ancak tarihçiler, tıpkı origami gibi çok eskilere dayanan bir başka sanattan, kumaş katlama sanatından, türemiş olduğunu tahmin ediyorlar.

MÖ 250 yılında Ming Tien adlı bir Çinli, deve tüyünden yeni bir fırça yapmıştı. Bu buluş sayesinde Çince karakterler kumaş üzerine hem daha güzel hem de daha kolay yazılabiliyordu. O dönemde Çin'de yazılar

Yaklaşık beş yüz yıl boyunca Çinliler, kâğıt yapım yöntemini bir sır gibi sakladı.

Ancak altıncı yüzyılın sonuna doğru, Çin'den Japonya'ya giden bir budist rahip bu sırrı Japonya'ya taşıdı. Böylece Japonya'da ilk kâğıt 610'da üretildi.

Tarihçiler origaminin de kâğıdın bulunmasıyla birlikte ortaya çıkmış olabileceğini düşünüyor. Ancak o zamanlar adı farklıydı. Bugün kullanılan origami sözcüğü 1880'de ortaya çıktı: Japonca'da "katlamak" anlamına gelen oru sözcüğüyle "kâğıt" anlamındaki kami sözcüğünün birleştirilmesiyle oluşturulmuş bir birleşik sözcüktür. Günümüzde origami her ne kadar bir Japon sanatı olarak

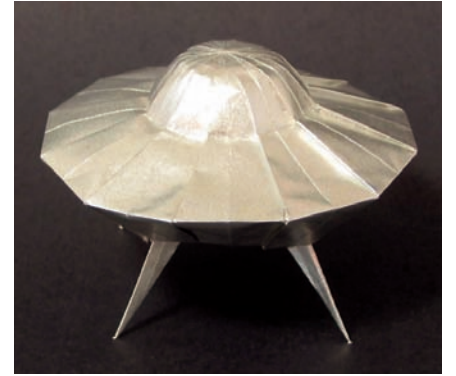

tanınıyorsa da kâğıdı ilk bulanın Çinliler olduğunu unutmamak gerek. Zaten Çinlilerin de birinci yüzyıldan bu yana kâğıttan değişik desenler yaptığı biliniyor. Kâğıt yapım yöntemi nasıl altıncı yüzyılda Çin'den Japonya'ya taşındıysa, büyük bir olasılıkla bu sanat dalı da taşınmış olmalı. Ama bunu kanıtlayan herhangi bir belge yok.

Belki de origami Japonya'da, Çin'den bağımsız olarak kendiliğinden doğmuştur. Öyle ya da böyle günümüzden 1400 yıl önce origami Japon kültürünün bir parçası oldu ve bugüne değin çok büyük bir ilerleme gösterdi. Ancak origaminin ilk çıktığı dönemlerde Japonya'da kâğıt yapımı sınırlı olduğu için bu sanat dalıyla yalnızca soyular uğraşıyordu. Kâğıdın yaygınlaşmasıyla birlikte toplumun tüm kesimleri birbirinden değişik ve güzel modeller yapmaya başladı. Kuşlar, balıklar, böcekler, çiftlik hayvanları, vahşi hayvanlar, çiçekler, insan figürleri, binalar, ev eşyaları vb. yüzlerce geleneksel katlama biçimi geliştirildi. Bunun yanında bu sanatı ele alan zengin bir yazın da oluşturuldu. Japonlar, dini inanışları şintonun günlük törenlerinde de kâ-

ğıttan desenleri sık sık kullanıyorlardı. Bu törenlerde kullanılan desenler, yüzlerce yıl boyunca değişmeden kaldı. Ama Japonlar yaklaşık bin yıl boyunca geliştirdikleri origami eserlerini, ne yazık ki yazılı olarak değil de sözlü olarak, babadan oğula, ustadan çırağa aktardılar. Bu yüzden de karmaşık ve güzel desenlerin büyük bir bölümü ne yazık ki yitirildi. Günümüze dek kalabilenlerse, yalnızca basit desenlerdir.

Origami yalnızca Japonya'da gelişmedi. Kâğıdın gittiği her yere o da gitti. Kâğıt yapım yöntemi Japonya'ya geçtikten kısa bir süre sonra Araçlar aracılığıyla Kuzey Afrika'ya ulaştırıldı. Oradan da sekizinci yüzyılda İspanya'ya geçti. Doğal olarak origami de bu yolu izledi. Kâğıtla ve origamiyle ilk tanışan Avrupa ülkesi İspanya'dır. Bu nedenle günümüzde kâğıt katlama sanatı İspanya'da ve başta Arjantin olmak üzere İspanyolca konuşulan ülkelerde oldukça yaygındır. Aynı şeyi öteki ülkeler için söylemek zordur. Zaten origami, yirminci yüzyılın ikinci yarısına değin Avrupa ve ABD'de genellikle çocuklar için bir etkinlik olarak görülüyordu. Ama günümüzde bu

yaklaşım çoktan aşılmıştır. Bunu başaran kişi de Akira Yoşizava adındaki büyük Japon origami ustası olmuştur.

Çocukluğundan beri origamiyle uğraşan Yoşizava, gelmiş geçmiş en büyük origami ustası olarak kabul edilir. "Yaratıcı origami" olarak bilinen akımı o kurmuştur. Bu akım geleneksel origamiden farklıdır. Bir başka origami meraklısı, ABD'li Sam Randlett ile birlikte kâğıt katlama notasyonunu geliştiren Yoşizava, 1930'dan bu yana binlerce yeni model yarattı. Kendi geliştirdiği modellerin yapımını, yazdığı kitaplar-

Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar

Yaptığınız işe gereken önemi verin, özen gösterin ve ciddiyetle yapın.

Mutlaka masa gibi sert bir zemin üzerinde çalışın ve çalıştığınız yer iyi aydınlatılıyor olsun.

Yapmayı düşündüğünüz konuya uygun renkte, kaliteli bir kâğıt bulun.

Katlamaya başlamadan önce yararlandığınız kaynaktaki şemayı iyice inceleyin.

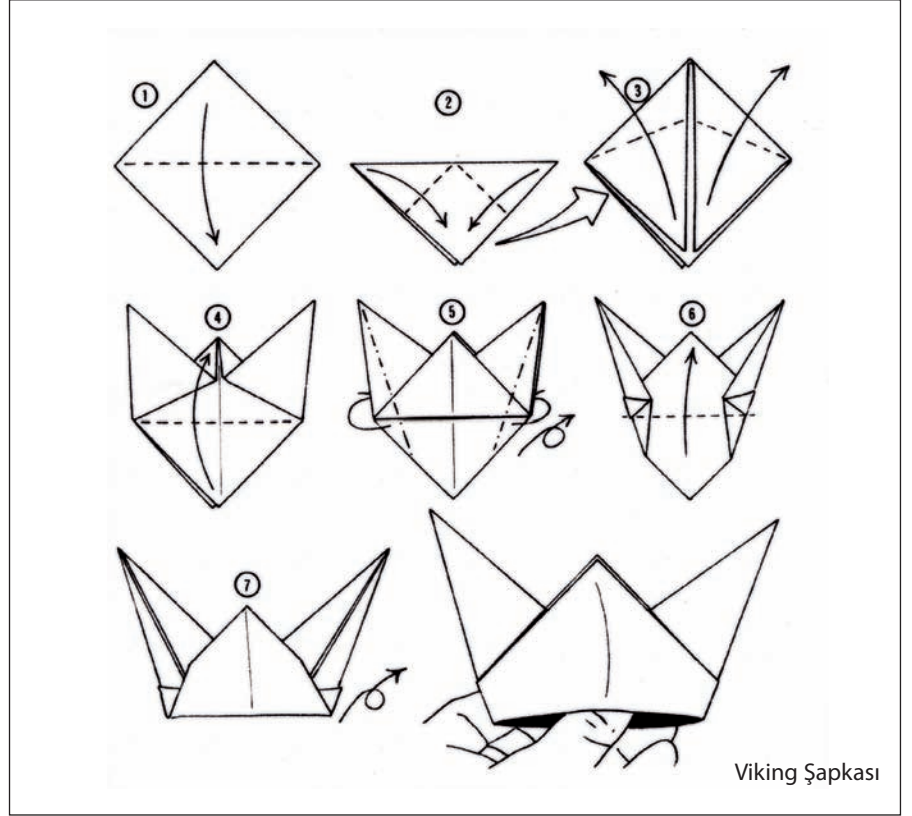
Katlamaların doğruluğu ve düzgünlüğü, ortaya çıkacak eserin güzelliğini doğrudan etkileyecektir. Bu nedenle katlamalarınızı dikkatli, temiz ve özenerek yapın. Özellikle köşelerin düzgün olmasına çalışın.

Katlanmış kenarları mutlaka keskinleştirin. Keskinleştirmeyi de tırnakla değil, bir cetvel ya da kalem yardımıyla yapın. Katlanmış kenarlar ne denli keskin olursa, sonraki aşamalar o denli kolay yapılır.

Şemalar kafanızı karıştırdığında canınızı sıkıp üzülmeyin; şemaları en baştan yeniden izleyin, yanlış yaptığınız bir katlama olabilir. Sabırlı olun.

da açıkladı. Çağdaş origaminin, onunla başladığı kabul edilir. Çağdaş origamde yalnızca işlenecek temaya uygun renkte kare bir kâğıt kullanılır, o kadar. Yoşizava'nın 1950'li yıllarda Avrupa ve ABD'da açtığı sergiler binlerce kişiyi etkiledi. Bu nedenle 1960'lı yıllarda Batı'da tam anlamıyla bir origami patlaması yaşandı. Özellikle gençler ve çocuklar bu yeni ve zevkli uğraşa büyük ilgi gösterdi.

Origami günümüzde bütün dünyada, özellikle de yetişkinler arasında giderek yaygınlaşıyor. Başta İngiltere, ABD ve

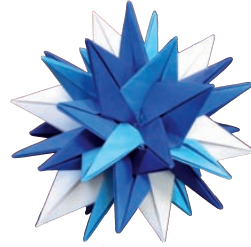

Viking Şapkası

Hollanda olmak üzere birçok ülkede origami dernekleri, kulüpleri kuruluyor. Sürekli, bir çocuk etkinliği olarak algılanagelen origami artık mühendislerin, bilgisayar programcılarının, öğretmenlerin, sanatçıların ve matematikçilerin büyük bir ilgisini çekiyor. Bu kişiler origamiyle, kendi ilgi alanları arasında güçlü ilişkiler keşfediyorlar.

Bilimsel konferanslarda origami üzerine eğitim ve matematik bildirileri yayımlanıyor; bilgisayar programları yazılıyor...

Bu güzel ve zevkli uğraşın, yurdumuzda yaygın olduğunu ne yazık ki söyleyemeyiz. Bunun temel nedeni de origaminin pek bilinmiyor olması. Ayrıca bu konuyla ilgili kitap da yok. Ama İnternet'in gücünü unutmamalım. Origami konulu onlarca site yüzlerce sayfa var. Kuşkusuz yabancı dil bir sorun oluşturabilir. Ama yapılışı çizimlerle anlatılmış bir kurbağayı, bir dinozoru ya da basit bir uçağı yapmak o kadar da zor olmasa gerek. Bakarsınız origami çok geçmeden yurdumuzda da yaygınlaşır.

Bu basit ama etkileyici sanat da ilıyla uğraşmak için gerekli şeylerin, yalnızca kare bir kâğıt ve bir modeli açıklayan şema olduğunu unutmayın. Her renkte ve kalınlıkta kâğıt kullanabilirsiniz. Her hangi bir alet kullanmadan, yalnızca ellerinizle kâğıttan şaşırtıcı güzellikte eserler yaratabilirsiniz.

Diliyorsanız kendi modellerinizi de oluşturabilirsiniz. Bu eğlenceli ve dinlendirici sanata başlamak için bir dosya kâğıdı alıp yandaki şemayı izlemeniz yeterli olacaktır.

Çağlar Sunay

Kaynaklar

<http://www.paperfolding.com/history/>
<http://www.origami.as/home.html>
<http://www.origami.as/home.html>
http://www.origami.com/diagram_diag.html
<http://www.paperfolding.com/diagrams/>
<http://www.stubers.org/jamesstuff/japan/origami/>
<http://ffiorino.files.wordpress.com/2007/08/origami.jpg>